

Uzasadnienie

Projekt rozporządzenia Ministra Edukacji w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych stanowi wykonanie upoważnienia zawartego w art. 127 ust. 18 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737, z późn. zm.).

Wydanie nowego rozporządzenia Ministra Edukacji w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, wynika z potrzeby usprawnienia prac zespołów orzekających, zwanych dalej zespołami, i innych specjalistów w poradniach psychologiczno-pedagogicznych i zwiększenia dostępności do pomocy specjalistycznej. Zmiany w projekcie rozporządzenia uwzględniają postulaty dyrektorów publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, zwanych dalej „poradniami”, i szkół, rodziców uczniów oraz przedstawicieli związków zawodowych, w tym Związku Zawodowego „Rada Poradnictwa”. Zostały one również zawarte w dokumencie „Koncepcja rozwoju poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego”¹ opracowanym przy aktywnym udziale przedstawicieli poradni. Celem zmian jest poprawa organizacji i jakości usług świadczonych przez poradnie. Zakładają one poprawę organizacji ich pracy, zwiększenie efektywności procesów decyzyjnych zespołów oraz lepsze wykorzystanie zasobów kadrowych, co przyczyni się do poprawy jakości i dostępności oferowanego wsparcia.

Potrzeba zmian w zakresie organizacji pracy zespołów jest uzasadniona rosnącą liczbą wniosków wpływających rokrocznie do publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych o wydanie opinii i orzeczeń. Liczba dzieci i uczniów wymagających specjalistycznego wsparcia edukacyjnego powiększa się, na co wskazują dane zgromadzone w systemie informacji oświatowej (SIO). W ciągu ostatniej dekady liczba dzieci i młodzieży z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego wzrosła o 130% – 150 tysięcy w roku szkolnym 2015/2016 i 343 tysiące w roku szkolnym 2024/2025, co wskazuje na zwiększone potrzeby w zakresie diagnozowania i orzekania w poradniach oraz właściwej organizacji i dostosowania procesu kształcenia. W roku szkolnym 2024/2025 ponad 73% dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszczało do przedszkoli i szkół ogólnodostępnych, zgodnie z decyzją ich rodziców. Najbardziej dynamicznie wśród dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego rośnie liczba dzieci z autyzmem, w tym zespołem Aspergera, która w ciągu dziesięciu lat zwiększyła się ponad dziesięciokrotnie: w roku szkolnym 2013/2014 – 10 tys., a w roku szkolnym 2023/2024 – 101 tys. Sytuacja ta generuje nowe wyzwania, zarówno w obszarze włączania społecznego, jak i zapewnienia efektywnego wsparcia w procesie orzekania i kształcenia tej grupy dzieci i uczniów. Obserwowany wzrost liczby opinii i orzeczeń wydawanych przez poradnie generuje coraz większe obciążenie pracą tych instytucji. W roku szkolnym 2023/2024 w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielono wsparcia 3,8 mln razy w przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowych dla dzieci i młodzieży i dodatkowo 1,2 mln razy w poradniach,

¹ Dokument można znaleźć tutaj: <https://fersdlaporadni.sgh.waw.pl/koncepcja-rozwoju-poradnictwa-psychologiczno-pedagogicznego>

w których pomocą objęto uczniów, rodziców i nauczycieli. Łącznie w roku szkolnym 2023/2024 udzielono wsparcia 5 mln razy.

Konieczność zaangażowania pracowników poradni w pracę zespołów orzekających działających w tych poradniach często wpływa na ograniczenie czasu, jaki pracownicy poradni mogliby poświęcić na bezpośrednią pracę z dziećmi i ich rodzinami zgłaszającymi się po pomoc do poradni, inną niż proces diagnostyczny zmierzający do wydania orzeczenia czy opinii o wczesnym wspomaganiu rozwoju. Prawidłowe funkcjonowanie zespołów, w tym wydawanie odpowiednich zaleceń oraz mniejsze obciążenie poradni, pozwoli na skuteczniejsze wspieranie rozwoju dzieci i ich pełniejsze uczestnictwo w zajęciach, co przełoży się na poprawę ich funkcjonowania zarówno w szkole, jak i w życiu społecznym.

W projektowanym rozporządzeniu zostaną wprowadzone przepisy zwiększające dostępność wsparcia ze strony poradni. Dzieci lub uczniowie ze względu na niepełnosprawność dotyczącą: niesłyszenia, słabego słyszenia, niewidzenia, słabego widzenia, autyzmu, w tym zespołu Aspergera, będą mogły uzyskać pomoc we wszystkich publicznych poradniach, zgodnie z ich właściwością terenową. Zgodnie z § 3 ust. 4 obowiązującego rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 2061), które zostanie uchylone projektowanym rozporządzeniem, orzeczenia i opinie dla ww. grup dzieci i uczniów wydawały jedynie poradnie wskazane przez kuratorów oświaty, za zgodą organów prowadzących te poradnie. Rozwiązanie przewidziane w § 3 projektu rozporządzenia umożliwi poradniom wydawanie orzeczeń i opinii dla wskazanych wyżej grup dzieci i uczniów, zgodnie z przypisanym im terenem działania (§ 3 ust. 1 projektu rozporządzenia). Poradnie, w których właściwość zespołów zostanie rozszerzona o działania związane z wydawaniem orzeczeń dla dzieci i uczniów niesłyszących, słabosłyszących, niewidomych, słabowidzących oraz z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, będą obowiązane do dostosowania warunków działania do wymagań z dotychczasowego brzmienia § 3 ust. 5 uchylanego rozporządzenia, w terminie do dnia 1 września 2026 r.

W przypadku poradni, w których dotychczas działały wyłącznie zespoły, o których mowa w § 3 ust. 4 uchylanego rozporządzenia, organ prowadzący określi ich teren działania. Jednocześnie poradnie te będą mogły nadal wydawać orzeczenia dla dzieci i uczniów z niepełnosprawnościami słuchu i wzroku oraz z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera. Wprowadzenie tych rozwiązań zwiększy dostępność usług poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz skróci czas oczekiwania na diagnozę i uzyskanie opinii lub orzeczenia dla wskazanych grup dzieci i uczniów. W ramach przygotowań do realizacji nowego zadania pracownicy poradni mogą skorzystać z bezpłatnych szkoleń oferowanych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji oraz Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy. Dodatkowo w II kwartale 2025 r. rozpocznie się realizacja 16 wojewódzkich projektów wybranych w konkursie „Kompleksowe wsparcie poradni psychologiczno-pedagogicznych”, ogłoszonym w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS). W ramach tych projektów poradnie będą mogły uzyskać wsparcie w formie grantów oraz specjalistycznych szkoleń, dotyczących m.in. prowadzenia oceny funkcjonowania, o której mowa w projektowanych regulacjach, opartej na rozumieniu funkcjonowania dziecka lub ucznia w modelu biopsychospołecznym, a także zmian w kulturze organizacyjnej poradni

związanych z wdrażaniem tej oceny. Środki przyznane w formie grantu będzie można przeznaczyć m.in. na doskonalenie kadry oraz przygotowanie poradni do projektowanych zmian.

W projekcie wprowadzono również zmianę porządkującą, polegającą na wskazaniu wprost, że orzeczenia i opinie dla dzieci i młodzieży posiadających zezwolenie, o którym mowa w art. 37 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, będą wydawać zespoły orzekające działające w publicznych poradniach właściwych ze względu na siedzibę przedszkola lub szkoły, której dyrektor wydał to zezwolenie. Decyzję w sprawie wyboru formy kształcenia, jak również decyzję dotyczącą wystąpienia z wnioskiem o wydanie zezwolenia, o którym mowa w art. 37 ust. 1 ww. ustawy, podejmuje rodzic. Uczeń, także ten u którego stwierdzono potrzebę kształcenia specjalnego, może realizować odpowiednio obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązek szkolny lub obowiązek nauki poza szkołą. Każda z ww. form kształcenia ma swoją specyfikę, wpływającą na charakter wsparcia udzielanego uczniowi w procesie kształcenia. W każdym przypadku, zgodnie z przepisami art. 127 ust. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, uczniowi objętemu kształceniem specjalnym dostosowuje się odpowiednio program wychowania przedszkolnego i program nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia. Dostosowanie następuje na podstawie opracowanego dla ucznia indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET) uwzględniającego zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, w którym określa się zalecane formy kształcenia specjalnego, z uwzględnieniem rodzaju niepełnosprawności, w tym stopnia niepełnosprawności intelektualnej. IPET powinien określać formy wspierania ucznia z uwzględnieniem jego indywidualnych potrzeb, formy organizacyjnej kształcenia specjalnego, czy dostępnych zasobów szkoły, które powinny być jak najlepiej wykorzystane. Inaczej będzie wyglądać realizacja kształcenia i sposób udzielania wsparcia w trakcie bieżącej pracy w mniejszym liczebnie oddziale specjalnym z większą liczbą godzin zajęć rewalidacyjnych przypisanych do tego oddziału, z których potencjalnie może korzystać uczeń, inaczej w oddziale integracyjnym z dodatkowo zatrudnionym nauczycielem współorganizującym kształcenie czy oddziale ogólnodostępnym, w którym jeden nauczyciel prowadzi kształcenie, a inaczej kiedy proces kształcenia odbywa się poza szkołą. W ramach spełniania obowiązku szkolnego i obowiązku nauki poza szkołą niektóre formy wspierania ucznia mogą być niemożliwe lub trudne do pełnej realizacji z uwagi na specyfikę nauki poza szkołą. Obejmuje to brak możliwości zapewnienia wsparcia ze strony dodatkowo zatrudnionej kadry pedagogicznej podczas zajęć edukacyjnych realizowanych w oddziale szkolnym, a także ograniczenia w zakresie zapewnienia wsparcia o charakterze społecznym lub środowiskowym. Zgodnie z art. 37 ust. 7 ww. ustawy, uczeń spełniający obowiązek szkolny lub obowiązek nauki poza szkołą, a także rodzic takiego ucznia, może korzystać ze wsparcia szkoły, której dyrektor wydał zezwolenie. Zakres tego wsparcia obejmuje, m.in. prawo uczestniczenia w szkole w zajęciach, o których mowa art. 109 ust. 1 pkt 2, 3 i 5–7 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, w tym w: zajęciach rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych oraz zajęciach prowadzonych w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Dyrektor szkoły lub placówki jest zobowiązany przepisami art. 68 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe do

realizacji zaleceń wynikających z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego ucznia. W przypadku dyrektora szkoły lub placówki, który wydał zezwolenie na podstawie art. 37 ust. 1 ww. ustawy, realizacja zaleceń uwzględnia regulacje art. 37 ust. 7 tej ustawy.

Zespół orzekający, formułując orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, będzie określał wpływ realizacji obowiązku szkolnego lub nauki poza szkołą na prawidłowy rozwój psychospołeczny dziecka. Rozwiązanie to ma wspierać rodziców w podejmowaniu decyzji, dotyczących formy realizacji obowiązku szkolnego lub nauki przez dziecko poza szkołą.

W celu zwiększenia efektywności podejmowania decyzji przez zespoły orzekające zaproponowano zmiany w § 4 ust. 2 projektowanego rozporządzenia, które wprowadzają większą elastyczność w ustalaniu ich składu – w zależności od rodzaju rozpatrywanej sprawy. Nowa regulacja zakłada, że udział lekarza w pracach zespołu nie będzie już obowiązkowy, lecz fakultatywny. Decyzję o jego uczestnictwie podejmować będzie przewodniczący zespołu orzekającego działającego w poradni. Podobnie, przewodniczący może zdecydować o włączeniu do składu innych specjalistów, takich jak tyflopédagog, rehabilitant wzroku, logopeda, fizjoterapeuta, psychoterapeuta uzależnień czy inni eksperci, których kompetencje są istotne dla rozpatrywanej sprawy. Dodatkowo, w § 4 ust. 5 pkt 1 lit. d projektowanego rozporządzenia wprowadzono przepis umożliwiający udział w posiedzeniu zespołu przedstawiciela zespołu terapeutycznego prowadzącego leczenie dziecka lub ucznia w zakresie psychiatrii dzieci i młodzieży. Osoba ta powinna zostać wyznaczona przez kierującego podmiotem leczniczym, który udziela świadczeń zdrowotnych. W zależności od potrzeb, skład zespołu może zostać również poszerzony o osoby posługujące się językiem kraju pochodzenia dziecka lub ucznia, jeżeli są zatrudnione w poradni. Dodatkowo możliwe będzie włączenie do zespołu innych specjalistów, w tym lekarzy oraz osób posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej, o ile ich udział zostanie uznany za niezbędny dla prawidłowej oceny sytuacji dziecka lub ucznia.

Projektowane przepisy § 6, regulujące zakres dokumentacji składanej wraz z wnioskiem o wydanie orzeczenia lub opinii, mają na celu usprawnienie i przyspieszenie procesu orzekania, opiniowania oraz podejmowania decyzji przez zespół. W § 6 ust. 2 pkt 6 wprowadzono obowiązek dołączenia przez wnioskodawcę, będącego rodzicem podpisującym wniosek, oświadczenia o przyczynie braku podpisu drugiego rodzica na wniosku lub braku złożenia przez niego oświadczeń, o których mowa w § 6 ust. 2 pkt 1–4 projektowanego rozporządzenia. Celem tej zmiany jest skompletowanie dokumentacji oraz umożliwienie zespołowi podjęcia merytorycznej decyzji, również w przypadkach, gdy drugi rodzic z różnych przyczyn nie uczestniczy w procedurze składania wniosku. Przepis ten eliminuje przedłużanie postępowania zespołu z powodów formalnych, niezależnych od poradni. Dodatkowo, w przypadku, gdy oboje rodzice posiadają pełnię praw rodzicielskich, zmiana ma na celu zapewnienie poszanowania tych praw oraz prawa do ochrony interesu dziecka przez obydwoje rodziców. Powyższa zmiana jest odpowiedzią na liczne zgłoszenia od rodziców oraz skargi składane do kuratoriów oświaty i Ministerstwa Edukacji Narodowej. Zgłaszane były przypadki, że rodzice po rozwodzie lub będąc w separacji nie informują się wzajemnie o złożeniu wniosku do poradni, co prowadzi do sprzeciwu drugiego rodzica posiadającego pełnię praw rodzicielskich i wydłuża postępowanie zespołu. Nowe rozwiązanie,

wprowadzające omawiany obowiązek, stanowi odpowiedź na te problemy i ma na celu uporządkowanie procedur.

Przepisy § 6 projektowanego rozporządzenia mają również na celu usprawnienie procesu rozpatrywania wniosków o wydanie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego z powodu niepełnosprawności przez wprowadzenie szczegółowych wymogów dotyczących dokumentacji. Wnioskodawca, zgodnie z § 6 ust. 3 projektu, został obowiązany do dołączenia dokumentacji uzasadniającej wniosek, w tym dokumentacji medycznej dotyczącej leczenia specjalistycznego, wyników dotychczasowych badań psychologicznych, pedagogicznych i logopedycznych, poprzednich orzeczeń lub opinii wydanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz innych dokumentów istotnych dla rozpatrywanego wniosku. W przypadku wniosku o wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na niepełnosprawność wnioskodawca jest obowiązany dołączyć zaświadczenie lekarskie zawierające rozpoznanie, wystawione przez lekarza specjalistę w dziedzinie medycyny odpowiedniej ze względu na chorobę lub problem zdrowotny powodujący określoną niepełnosprawność. Do wniosku należy także dołączyć wyniki badań oraz kopię dokumentacji medycznej zawierającą informacje o czasie i przebiegu leczenia. Natomiast w przypadku dziecka lub ucznia objętego świadczeniami gwarantowanymi z zakresu opieki psychiatrycznej lub leczenia uzależnień, wymagane jest również przedstawienie informacji przygotowanej przez zespół prowadzący leczenie. Dokument ten powinien zawierać wskazówki do pracy z dzieckiem lub uczniem w przedszkolu, szkole, ośrodku lub placówce, do której dziecko lub uczeń uczęszcza. Jeżeli do wydania opinii lub orzeczenia innego niż orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jest niezbędna informacja o stanie zdrowia dziecka lub ucznia, wnioskodawca został zobowiązany do dołączenia odpowiedniego zaświadczenia lekarskiego (§ 6 ust. 5). Nowe przepisy § 6 mają umożliwić zespołowi zebranie rzetelnych informacji istotnych do podjęcia oceny i decyzji czy zachodzi potrzeba kształcenia specjalnego wymagająca stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, a także działań wspierających, których podjęcie w przedszkolu, szkole lub placówce, do której uczęszcza dziecko lub uczeń, jest niezbędne dla wspierania procesu kształcenia, wychowania i leczenia.

Zasadniczym celem przepisów zawartych w § 7 rozporządzenia jest zapewnienie zespołowi możliwości uzyskania kompleksowej charakterystyki funkcjonowania dziecka lub ucznia w przedszkolu, szkole, ośrodku lub placówce. Charakterystyka ta powinna obejmować w szczególności rozpoznane przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów trudności w funkcjonowaniu dziecka lub ucznia, a także jego mocne strony i uzdolnienia. W celu uzyskania powyższych informacji przewodniczący zespołu zwraca się do właściwego dyrektora z prośbą o przekazanie opinii dotyczącej funkcjonowania dziecka lub ucznia w przedszkolu, szkole, ośrodku lub placówce, w tym trudności, mocnych stron i uzdolnień rozpoznanych przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów prowadzących z dzieckiem lub uczniem zajęcia. O wystąpieniu z takim wnioskiem przewodniczący równocześnie informuje wnioskodawcę. Wnioskodawca ma również możliwość samodzielnego wystąpienia o wydanie przedmiotowej opinii. W § 7 ust. 6 projektowanego rozporządzenia przedstawiono zakres opinii, która uwzględnia wyniki obserwacji funkcjonowania dziecka lub ucznia oraz działania diagnostyczne przeprowadzone

w przedszkolu, szkole, ośrodku lub placówce, a także opis trudności, mocnych stron i uzdolnień dziecka lub ucznia rozpoznanych przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów prowadzących zajęcia. W przypadku dzieci lub uczniów objętych kształceniem specjalnym informacja ta obejmuje aktualną wielospecjalistyczną ocenę poziomu funkcjonowania dziecka lub ucznia, natomiast w odniesieniu do dzieci lub uczniów uczestniczących w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych – aktualną okresową ocenę funkcjonowania dziecka lub ucznia. Integralną część opinii stanowią również dane dotyczące działań podjętych przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów w celu poprawy funkcjonowania dziecka lub ucznia, a także informacje na temat form i okresu udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, czasu jej trwania, efektów podejmowanych działań oraz uzyskanego wsparcia. Istotną część opinii stanowią wnioski dotyczące dalszej pracy z dzieckiem lub uczniem, ukierunkowane na poprawę jego funkcjonowania. Zgodnie z § 7 ust. 3 projektowanego rozporządzenia, dyrektor przedszkola, szkoły, ośrodka lub placówki jest obowiązany do przekazania wskazanej opinii w terminie 7 dni od dnia otrzymania wniosku. Należy mieć na względzie, że w przypadku informacji o funkcjonowaniu dziecka lub ucznia w przedszkolu, szkole, ośrodku lub placówce, w tym rozpoznanych przez nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych lub specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem lub uczniem trudnościach oraz mocnych stronach i uzdolnieniach dziecka lub ucznia powinna dotyczyć jego aktywności i uczestniczenia zgodnie z obszarami ujętymi w Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF), adekwatnie do wieku i poziomu rozwoju psychofizycznego. W przypadku dziecka w wieku do ukończenia realizacji wychowania przedszkolnego, obszary te powinny obejmować: uczenie się i stosowanie wiedzy, zachowania społeczne we wzajemnych kontaktach – przystosowanie społeczne i emocjonalne, porozumiewanie się, aktywność ruchową – poruszanie się, dbanie o siebie. Natomiast w przypadku ucznia, obszary te powinny obejmować: uczenie się i stosowanie wiedzy, ogólne zadania i obowiązki, porozumiewanie się, motorykę, poruszanie się, w tym mobilność i aktywność manualną, dbanie o siebie, samoobsługę i samodzielność, życie domowe, wzajemne kontakty i związki międzyludzkie, edukację szkolną, życie w społeczności lokalnej. Ponadto zarówno dla dziecka i dla ucznia informacja o ich funkcjonowaniu odpowiednio w przedszkolu, szkole, ośrodku lub placówce powinna uwzględnić: rodzaj trudności w realizacji odpowiednio programu wychowania przedszkolnego lub programów nauczania, zakresu i rodzaju działań wspierających funkcjonowanie dziecka lub ucznia w przedszkolu, innej formie wychowania przedszkolnego, szkole, ośrodku lub placówce, jeśli takie były podejmowane, w szczególności w ramach wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, pomocy psychologiczno-pedagogicznej, ocenę efektywności tych działań. Zebrane dane umożliwią dokładne rozpoznanie trudności i dobór odpowiednich metod wsparcia opartych na mocnych stronach i zdolnościach dziecka lub ucznia, a także monitorowanie postępów dziecka lub ucznia. Dzięki tym informacjom, zespół orzekający może wydać trafne rekomendacje dotyczące dalszej pracy z dzieckiem, co ma na celu poprawę jego aktywności edukacyjnej i wychowawczej. W § 7 ust. 8 projektu rozporządzenia powołano obowiązek przewodniczącego zespołu zawiadamiania wnioskodawców oraz innych osób, których udział w posiedzeniu jest wymagany ze względu na rozpatrywane sprawy.

Przepis § 8 ust. 1 rozporządzenia reguluje sytuacje, w których są wydawane odpowiednio opinia o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, orzeczenie o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania. W takich przypadkach zespół orzekający dokonuje oceny funkcjonowania dziecka lub ucznia na podstawie danych określonych w § 8 ust. 2 pkt 1–5 projektu rozporządzenia, w celu rozpoznania mechanizmów jego funkcjonowanie. Ocena ta pozwala na identyfikację zarówno barier, jak i zasobów wpływających na funkcjonowanie dziecka – nie tylko w aspekcie zdrowotnym, lecz także środowiskowym i społecznym. Kompleksowa analiza tych danych umożliwia trafne rozpoznanie rzeczywistych potrzeb dziecka lub ucznia w obszarze funkcjonowania edukacyjnego, społecznego oraz rozwojowego. Tym samym rozpoznanie to stanowi podstawę do podjęcia decyzji o konieczności objęcia dziecka odpowiednią formą wsparcia, w tym kształceniem specjalnym, indywidualnym nauczaniem, zajęciami rewalidacyjno-wychowawczymi, wczesnym wspomaganiem rozwoju, a także do zaplanowania adekwatnych dostosowań i działań edukacyjnych i specjalistycznych w przedszkolu, szkole, placówce lub ośrodku.

Zakres danych obejmuje informacje dotyczące aktywności i uczestniczenia dziecka w codziennych czynnościach i życiu społecznym, co pozwala ustalić, w jaki sposób dziecko się komunikuje, uczy, nawiązuje relacje oraz uczestniczy w zajęciach, a także jaki wpływ na te procesy ma środowisko. Uwzględnia się również charakterystykę funkcjonowania dziecka w aspekcie funkcji i struktur ciała, w tym ewentualne ograniczenia w zakresie motoryki, percepcji, mowy, funkcji poznawczych, emocjonalno-społecznych oraz stanu zdrowia psychicznego, które mogą wpływać na codzienne funkcjonowanie. Analizowany jest także zakres i charakter trudności wynikających z realizowanego programu nauczania lub wychowania przedszkolnego, z uwzględnieniem wprowadzonych dostosowań, co pozwala zidentyfikować bariery, które nie muszą wynikać wyłącznie z czynników związanych z rozwojem psychofizycznym czy stanem zdrowia dziecka, ale także czynników środowiskowych (w tym np. organizacyjnych), wpływających na efektywność procesu uczenia się. Istotna jest również ocena efektywności dotychczas podejmowanych działań wspierających, co pozwala stwierdzić, czy były one adekwatne do potrzeb dziecka, czy realizowane w sposób systematyczny i ciągły oraz czy przyniosły wymierne efekty w zakresie funkcjonowania edukacyjnego, społecznego i rozwojowego. Na tej podstawie uzyskane dane umożliwiają rozstrzygnięcie, czy dotychczasowe wsparcie było wystarczające, czy też zachodzi potrzeba wdrożenia intensywniejszych lub odmiennych form pomocy. Uzupełnieniem całościowej oceny jest identyfikacja zasobów i barier środowiskowych w otoczeniu dziecka i jego rodziny, co pozwala określić, w jakim stopniu środowisko sprzyja, a w jakim utrudnia funkcjonowanie dziecka, i tym samym właściwie zaplanować dalsze działania wspierające.

Przepisy § 8 ust. 3 określają źródła informacji wykorzystywanych w procesie oceny funkcjonowania dziecka lub ucznia. Ocena ta powinna opierać się na możliwie najszerszym zakresie danych pochodzących od osób i instytucji zaangażowanych w życie i rozwój dziecka, co umożliwia pełniejsze i wieloaspektowe rozpoznanie jego sytuacji edukacyjnej, społecznej i

rozwijowej. Istotnym źródłem informacji są rodzice lub opiekunowie prawni dziecka, którzy przekazują dane dotyczące funkcjonowania dziecka w środowisku domowym, w tym wyniki obserwacji, badań przesiewowych oraz zaleceń wynikających z wcześniejszych diagnoz. Kolejnym źródłem są nauczyciele oraz inni pracownicy przedszkola, szkoły lub placówki, którzy posiadają wiedzę na temat bieżącego funkcjonowania dziecka w środowisku edukacyjnym, jego trudności w uczeniu się, zachowania, a także relacji społecznych i dynamiki grupy w której funkcjonuje dziecko lub uczeń. Co ważne uwzględnia się również informacje uzyskane bezpośrednio od dziecka lub ucznia – z uwzględnieniem jego wieku oraz poziomu rozwoju. Podkreśla się tym samym podmiotowość dziecka lub ucznia oraz jego subiektywną perspektywę doświadczanych trudności. Uzupełnieniem tych danych są informacje pochodzące z innych źródeł, w szczególności z dokumentacji terapeutów, specjalistów prowadzących zajęcia rehabilitacyjne, z poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz innych instytucji udzielających dziecku pomocy, zwłaszcza w ramach wcześniejszych diagnoz, terapii lub wsparcia środowiskowego. Zebranie i analiza danych pochodzących z tych źródeł umożliwia dokonanie rzetelnej i wszechstronnej oceny funkcjonowania dziecka lub ucznia, niezbędnej dla podejmowania rozstrzygnięć w przedmiocie potrzeb edukacyjnych oraz zakresu koniecznego wsparcia zarówno w przedszkolu, szkole, placówce lub ośrodku, a także w środowisku rodzinnym.

Rzetelność uzyskanych danych pozostaje w ścisłym związku ze sposobem ich pozyskiwania, dlatego projektodawca w § 8 ust. 4 i 5 projektowanego rozporządzenia wprost wskazuje na obowiązek stosowania w toku działań diagnostycznych narzędzi opartych na dowodach naukowych, których skuteczność została potwierdzona w sposób empiryczny. Narzędzia te powinny być dostosowane do poziomu rozwoju poznawczego, percepcyjnego oraz komunikacyjnego dziecka lub ucznia, a ich stosowanie powinno być realizowane wyłącznie przez osoby posiadające kwalifikacje zgodne z wymaganiami określonymi przez autorów danego narzędzia. Celem wprowadzenia tego obowiązku jest zapewnienie rzetelności i trafności przeprowadzanej diagnozy, co stanowi warunek konieczny dla właściwego rozpoznania indywidualnych potrzeb dziecka lub ucznia oraz zaplanowania adekwatnych form wsparcia o charakterze edukacyjnym, specjalistycznym lub rozwojowym. Podsumowanie przeprowadzonej oceny powinno zostać opracowane w formie interpretacji zgromadzonych danych. Interpretacja ta powinna w sposób spójny i logiczny wyjaśniać mechanizmy funkcjonowania dziecka lub ucznia, z uwzględnieniem zarówno jego trudności, jak i indywidualnych zasobów. Celem podsumowania jest sformułowanie wniosków, które stanowić będą podstawę do podjęcia decyzji o zakresie niezbędnego wsparcia, w tym o potrzebie wprowadzenia odpowiednich dostosowań edukacyjnych i specjalistycznych form pomocy lub innych działań ukierunkowanych na optymalizację jego rozwoju. Działania te powinny pozwolić na wykorzystanie jego mocnych stron oraz zapewniać możliwie pełne uczestnictwo w procesie kształcenia i w szeroko rozumianym rozwoju.

Regulacje ujęte w § 9–11 projektu rozporządzenia zwracają uwagę na szczególne potrzeby i konieczność dostosowania procesu diagnostycznego w przypadkach wydawania orzeczeń lub opinii dla dzieci i uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym oraz dzieci i uczniów, które nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki,

niewidomych i słabowidzących oraz niesłyszących i słabosłyszących. Umożliwi to uwzględnienie ich indywidualnych potrzeb oraz specyficznych warunków, które wpływają na ich funkcjonowanie edukacyjne i psychospołeczne.

W § 9 ust. 1 i 2 projektu rozporządzenia wskazano, co należy uwzględnić podczas wydania orzeczenia lub opinii dla dzieci i uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym oraz dzieci i uczniów, które nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki. W takich przypadkach — z uwagi na specyficzne potrzeby językowe i kulturowe — konieczne jest stosowanie odpowiednio dostosowanych narzędzi diagnostycznych, w tym testów niewerbalnych oraz narzędzi kulturowo neutralnych. W toku wywiadów prowadzonych z dziećmi pochodzenia romskiego lub cudzoziemcami, rekomenduje się zaangażowanie asystenta edukacji romskiej bądź osoby posługującej się językiem kraju pochodzenia dziecka. Celem takiego wsparcia jest zapewnienie pełnej komunikacji, co warunkuje rzetelność przeprowadzanej oceny oraz trafność w formułowaniu wniosków dotyczących potrzeb edukacyjnych i rozwojowych dziecka lub ucznia.

W § 10 projektu rozporządzenia zawarto istotne wytyczne dotyczące wydawania orzeczenia lub opinii w przypadku dzieci i uczniów niesłyszących oraz słabosłyszących. W tego rodzaju sytuacjach należy dodatkowo uwzględnić stopień uszkodzenia słuchu, w tym także słyszenia funkcjonalnego, a także poziom komunikacji dziecka lub ucznia – zarówno w zakresie komunikacji werbalnej, jak i posługiwania się językiem migowym. Istotne znaczenie ma również analiza sposobu komunikowania się rodziny z dzieckiem lub uczniem oraz wyniki specjalistycznych ocen surdopedagogicznej i surdologopedycznej. Dodatkowo, przy formułowaniu opinii lub orzeczenia, należy dokonać oceny zasobów i barier środowiska przedszkolnego lub szkolnego. Szczególnej analizie powinny podlegać takie czynniki jak: akustyka pomieszczeń, w których odbywają się zajęcia, cechy akustyczne budynku i jego otoczenia, a także wyposażenie placówki w urządzenia wspomagające słyszenie i odbiór treści audiowizualnych. Równie istotna jest dostępność usług wspierających komunikację, w tym sporządzania notatek, zapisu symultanicznego oraz tłumaczenia na język migowy. Należy przy tym podkreślić, że wiele form dostosowania procesu edukacyjnego do potrzeb dziecka lub ucznia z niepełnosprawnością słuchu nie wymaga dodatkowych nakładów finansowych ani inwestycji ze strony szkoły. Do takich działań można zaliczyć m.in. odpowiednie ustawienie ucznia w sali lekcyjnej, np. bliżej nauczyciela lub z dala od źródeł hałasu, zwracanie się do ucznia twarzą w celu ułatwienia odczytywania mowy z ruchu warg, stosowanie prostego i jasnego języka, zapewnienie ciszy podczas wypowiedzi, przekazywanie kluczowych treści również w formie pisemnej, a także umożliwienie korzystania z pomocy rówieśników. Działania te, choć nie wymagają nakładów finansowych, mogą istotnie zwiększyć dostępność procesu nauczania i skuteczność wsparcia udzielanego uczniowi.

Przepisy § 11 projektu rozporządzenia określają szczegółowe wytyczne dotyczące wydawania orzeczenia lub opinii w odniesieniu do dzieci i uczniów niewidomych oraz słabowidzących. W takich przypadkach dodatkowo należy uwzględnić m.in. parametry ostrości wzroku i pola widzenia z uwzględnieniem aktualnej korekcji oraz rokowań. Należy również przeprowadzić ocenę tyflopedagogiczną oraz ocenę poziomu funkcjonowania funkcji wzrokowych okołoruchowych i parametrów funkcjonowania wzrokowego, w tym percepcji wzrokowej

oraz zdolności wykorzystywania funkcji wzrokowych w realizacji zadań edukacyjnych i wychowawczych. Ważnym elementem procesu diagnostycznego jest również analiza stopnia sprawności zmysłów innych niż wzrok, ich udziału w procesach poznawczych, a także funkcjonowania mechanizmów kompensacyjnych, rozumowania przez analogię, kontroli uwagi, pamięci roboczej i zdolności wyobrażeniowych. W przypadku uczniów słabowidzących należy uwzględnić potrzeby edukacyjne związane z wykorzystywaniem pomocy optycznych i nieoptycznych wspomagających widzenie, optymalnym poziomem oświetlenia, sposobem prezentacji materiału, umiejscowieniem ucznia w sali, wielkością czcionki oraz koniecznością adaptacji grafik i tekstów. W odniesieniu do dzieci i uczniów niewidomych należy dokonać oceny umiejętności posługiwania się systemem Braille’a, znajomością technik poruszania się z przewodnikiem i białą laską, poziomu orientacji przestrzennej. Dodatkowo warto uwzględnić informacje dotyczące dostępności środowiska fizycznego i architektonicznego przedszkola, szkoły, ośrodka lub placówki, w tym zastosowanych racjonalnych usprawnień i modyfikacji, wytyczenia i oznakowania szlaków komunikacyjnych, dostosowania materiałów dydaktycznych oraz wyposażenia stanowisk pracy do potrzeb dzieci i uczniów z niepełnosprawnością wzroku. W przypadku dzieci i uczniów niewidomych należy mieć na uwadze, że ze względu na całkowity lub niemal całkowity brak percepcji wzrokowej, badania diagnostyczne powinny być dostosowane do percepcyjnych możliwości dziecka lub ucznia poprzez zastosowanie metod opartych na pozostałych modalnościach zmysłowych, z wyłączeniem zmysłu wzroku. Podkreślenia wymaga, że skuteczność wsparcia udzielanego dzieciom i uczniom z niepełnosprawnością wzroku zależy nie tylko od specjalistycznego wyposażenia i rozwiązań technicznych, lecz również od prostych działań możliwych do wdrożenia przez przedszkole, szkołę, placówkę lub ośrodek, niewymagających ponoszenia dodatkowych nakładów finansowych. Do takich działań należy m.in. umożliwienie uczniowi słabowidzącemu zajmowania miejsca w sali dostosowanego do jego potrzeb wzrokowych, np. bliżej tablicy lub źródła światła, prezentowanie treści w sposób kontrastowy i uporządkowany, zapewnienie czytelnego i spokojnego układu materiałów edukacyjnych, ograniczenie bodźców rozpraszających, werbalizowanie informacji wizualnych, np. opisywanie treści graficznych lub przestrzeni, a także umożliwienie uczniom niewidomym korzystania z pomocy rówieśniczej lub wsparcia nauczyciela w orientacji przestrzennej. Działania te mogą istotnie poprawić dostępność procesu kształcenia oraz zwiększyć efektywność edukacyjną i społeczną uczniów z dysfunkcją wzroku.

Projektodawca w projekcie rozporządzenia wzmocnił kompetencje decyzyjne zespołu orzekającego. Zgodnie z § 12 ust. 3 projektu, zespół wydając orzeczenie lub opinię dokonuje oceny na podstawie dokumentacji, o której mowa w § 6 projektu rozporządzenia, opinii, o której mowa w § 7 ust. 2 projektu rozporządzenia, i przeprowadzonej oceny funkcjonowania dziecka lub ucznia, o której mowa w § 8 projektu rozporządzenia. Zespół ocenia, czy ze względu na stan zdrowia dziecka lub ucznia, w tym stwierdzoną niepełnosprawność, zachodzi potrzeba kształcenia specjalnego, indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, indywidualnego nauczania, zajęć rewalidacyjno-wychowawczych lub wczesnego wspomagania rozwoju dziecka. Orzeczenie lub opinię zespół wydaje większością głosów. W procesie decyzyjnym zebrana dokumentacja stanowi dla zespołu istotny materiał

informacyjny, który umożliwia podjęcie właściwej decyzji dotyczącej sposobu kształcenia, wychowania i opieki nad dzieckiem lub uczniem. Z posiedzeń zespołu sporządza się protokół, dokumentujący kluczowe informacje oraz podjęte decyzje. Protokół zawiera informacje o rozstrzygnięciu wraz z uzasadnieniem, a także o ewentualnym odmiennym stanowisku zgłoszonym przez członka zespołu, stanowisku wnioskodawcy, które muszą być uzasadnione. W protokole odnotowuje się również obecność osób uczestniczących w posiedzeniu z głosem doradczym oraz stanowiska tych osób, jak również stanowisko wnioskodawcy. Wszystkie te informacje mają na celu przedstawienie pełnego i przejrzystego obrazu przebiegu posiedzenia zespołu oraz podejmowanych decyzji. Protokół podpisują przewodniczący oraz członkowie zespołu i pozostałe osoby uczestniczące w spotkaniu, co zapewnia jego wiarygodność. W przypadku nieobecności wnioskodawcy na posiedzeniu, przewodniczący zespołu, na jego prośbę, informuje go o przebiegu spotkania oraz podjętym rozstrzygnięciu w sposób wcześniej ustalony z wnioskodawcą. Protokół stanowi zatem pełną dokumentację przebiegu posiedzenia, obejmującą zarówno stanowiska członków zespołu, jak i wyniki podjętych decyzji, co gwarantuje transparentność całego procesu orzekania.

Jak wskazano na wstępie, projektowanie nowego rozporządzenia zostało poprzedzone konsultacjami z pracownikami poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym z przedstawicielami zespołów orzekających. W toku tych konsultacji zwrócono szczególną uwagę na potrzebę uproszczenia treści wzorów orzeczeń i opinii. Odpowiadając na te postulaty, w projekcie rozporządzenia wprowadzono regulacje, których celem jest uproszczenie i ujednolicenie formy dokumentów stanowiących 15 wzorów orzeczeń i opinii (załączniki nr 1–15 do projektu rozporządzenia). Zmiany te mają na celu nie tylko zwiększenie przejrzystości i czytelności dokumentów dla rodziców, nauczycieli oraz innych odbiorców, ale również usprawnienie pracy zespołów orzekających. Uproszczony sposób formułowania treści ułatwia szybsze sporządzanie dokumentów oraz ogranicza ryzyko błędów formalnych. Dodatkowo, w projektowanym rozporządzeniu przedstawiono pełen zakres treści i warunków dotyczących wydawania orzeczeń o potrzebie: kształcenia specjalnego, indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, indywidualnego nauczania, zajęć rewalidacyjno-wychowawczych i opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju. W § 13 i § 14 określono terminy wydania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego i zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, które powinny być wydawane w terminie do 30 dni, a w przypadkach szczególnych – nie później niż w ciągu 60 dni od złożenia lub uzupełnienia wniosku. W przypadku indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego oraz indywidualnego nauczania określono, że terminy wydawania orzeczenia wynoszą do 14 dni.

W § 16 projektowanego rozporządzenia określono szczegółowe warunki wydawania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, wskazując zarówno przesłanki decydujące o jego wydaniu, jak i zakres wymaganych elementów treści tego orzeczenia. Zgodnie z § 16 ust. 1, orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydaje się dla dzieci i uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, o których mowa w przepisach regulujących organizację kształcenia, wychowania i opieki dla tej grupy dzieci i młodzieży. W § 16 ust. 2 projektu rozporządzenia wskazano zakres treści, jakie

powinno zawierać orzeczenie. Należy do niego diagnoza funkcjonowania dziecka lub ucznia, obejmująca opis przyczyn trudności w uczeniu się lub funkcjonowaniu psychospołecznym, z uwzględnieniem wpływu barier środowiskowych występujących w otoczeniu edukacyjnym i wychowawczym, a także określenie mocnych stron, uzdolnień oraz indywidualnych potrzeb dziecka lub ucznia wynikających z przeprowadzonej diagnozy. Orzeczenie powinno również wskazywać okres, na jaki orzeka się potrzebę kształcenia specjalnego, oraz zawierać zalecenia dotyczące warunków i form wsparcia adekwatnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dziecka lub ucznia. W ramach tych zaleceń uwzględnia się działania realizowane w toku bieżącej pracy dydaktycznej i wychowawczej, prowadzone we współpracy z rodzicami, zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów, właściwe formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej, odpowiednie zajęcia socjoterapeutyczne, resocjalizacyjne lub rewalidacyjne. W treści orzeczenia należy ponadto uwzględnić wszystkie możliwe formy kształcenia specjalnego, poczynając od tej, która – zdaniem zespołu – jest najkorzystniejsza dla danego dziecka lub ucznia. Możliwe jest również wskazanie potrzeby realizacji zajęć wychowania przedszkolnego lub zajęć edukacyjnych indywidualnie lub w grupie do pięciu osób, w sytuacji, gdy dziecko lub uczeń doświadcza trudności w funkcjonowaniu w grupie rówieśniczej. Orzeczenie może przewidywać również konieczność współpracy szkoły z instytucjami funkcjonującymi w środowisku lokalnym, w szczególności z podmiotami systemu ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz resocjalizacji, a także potrzebę przygotowania szkoły, ośrodka lub placówki na przyjęcie ucznia po zakończonym leczeniu lub terapii do społeczności szkolnej. Wskazuje się również zalecane sposoby oceny efektów podejmowanych przez przedszkole, szkołę lub placówkę działań, których celem jest realizacja zaleceń zawartych w orzeczeniu. Uregulowania zawarte w § 16 ust. 2 pkt 10 projektu rozporządzenia umożliwiają także zamieszczenie dodatkowych informacji istotnych z punktu widzenia organizacji procesu edukacyjnego, w tym dotyczących stosowania wspomagających lub alternatywnych metod komunikacji. W § 16 ust. 4 wskazano także, że orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydaje się na okres wychowania przedszkolnego, roku szkolnego albo etapu edukacyjnego, w zależności od sytuacji dziecka lub ucznia. Dokument zawiera podpis przewodniczącego zespołu oraz podpisy wszystkich jego członków, co potwierdza kolegialny charakter decyzji orzekającej i odpowiedzialność całego zespołu za treść orzeczenia. W obszarze prawa oświatowego pogląd ten jest ugruntowany w orzecznictwie sądowo-administracyjnym dotyczącym decyzji wydanych przez komisje rekrutacyjne działające na podstawie przepisów rozdziału 6 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe. Przepisy dotyczące treści orzeczeń i opinii, odpowiednio: o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego (§ 17), o potrzebie indywidualnego nauczania (§ 18), o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych (§19) oraz opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka (§ 25), zostały oparte na wcześniej przedstawionych rozwiązaniach przyjętych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. Różnice pomiędzy nimi wynikają ze specyfiki każdego z tych dokumentów, związanej z indywidualnym stanem zdrowia i rozwoju dziecka lub ucznia, co przekłada się na dostosowania wymagań co do treści zaleceń. W pozostałych orzeczeniach wprowadzone zmiany mają charakter redakcyjny i porządkujący.

Jedną z kwestii zgłaszanych podczas konsultacji z pracownikami poradni psychologiczno-pedagogicznych była potrzeba doprecyzowania przepisów dotyczących możliwości wydania orzeczenia o braku potrzeby kształcenia specjalnego albo o braku potrzeby zajęć rewalidacyjno-wychowawczych w sytuacji zmiany okoliczności, które stanowiły podstawę wydania poprzedniego orzeczenia, a także w przypadku potrzeby zmiany zaleceń zawartych w tym orzeczeniu lub okresu jego obowiązywania. W odpowiedzi na te postulaty projekt rozporządzenia został uzupełniony o regulację zawartą w § 22 projektu rozporządzenia, zgodnie z którą zespół, na wniosek wnioskodawcy, może wydać orzeczenie o braku potrzeby kształcenia specjalnego albo orzeczenie o braku potrzeby zajęć rewalidacyjno-wychowawczych również w przypadku zmiany okoliczności stanowiących podstawę wcześniejszego orzeczenia. Podobne rozwiązanie przewidziano w § 24 projektu rozporządzenia, który umożliwia zespołowi wydanie – na wniosek wnioskodawcy – orzeczenia o braku potrzeby indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub orzeczenia o braku potrzeby indywidualnego nauczania, jeżeli nastąpiła zmiana okoliczności uzasadniających poprzednie rozstrzygnięcie. Analogiczna regulacja została wprowadzona w § 29 projektu rozporządzenia, którego przepis umożliwia zespołowi wydanie opinii o braku potrzeby wczesnego wspomagania rozwoju dziecka również w przypadku zmiany okoliczności, na podstawie których wydano wcześniejszą opinię. Wprowadzenie regulacji zawartych w § 22, § 24 i § 29 projektu rozporządzenia przyczynia się do zwiększenia przejrzystości i aktualności wydawanych orzeczeń i opinii. Dokumenty te będą odzwierciedlać aktualny stan funkcjonowania dziecka lub ucznia, a nie jedynie stan istniejący w chwili wydania pierwotnego orzeczenia. Rozwiązanie to zwiększa również elastyczność systemu orzekania, umożliwiając zespołowi dostosowanie decyzji do zmieniających się potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych dziecka lub ucznia. Ponadto, mając na uwadze konieczność zapewnienia dziecku niezwłocznego dostępu do odpowiedniego wsparcia, w § 31 ust. 3–5 projektu rozporządzenia wprowadzono obowiązek przekazywania orzeczenia lub opinii, w terminie 14 dni od dnia ich wydania przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną, do przedszkoli, innych form wychowania przedszkolnego, szkół lub ośrodków, do których uczęszcza (do których zostało przyjęte) dziecko lub uczeń objęty danym orzeczeniem lub opinią. Orzeczenie lub opinia są przekazywane w jednym egzemplarzu do wnioskodawcy, odpowiednio do dyrektora przedszkola, szkoły lub ośrodka, do których uczęszcza dziecko lub uczeń, którego dotyczy dane orzeczenie lub opinia. Dokumenty te – jako kierowane bezpośrednio do przedszkoli, szkół i ośrodków – zawierają szczegółowe zalecenia i wskazania dotyczące organizacji pracy z dzieckiem lub uczniem, mające na celu realizację jego indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych. Należy podkreślić, że proces wydawania orzeczenia lub opinii wiąże się z istotnym nakładem środków publicznych, czasu oraz pracy specjalistów zatrudnionych w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, obejmującej szczegółową ocenę funkcjonowania dziecka, analizę zgromadzonej dokumentacji, organizację pracy zespołu orzekającego, konsultacje z rodzicami oraz analizę informacji przekazanych przez przedszkole, szkołę, ośrodek lub placówkę, do której dziecko lub uczeń uczęszcza. W celu optymalnego wykorzystania czasu pracy specjalistów, zasadne jest ograniczenie inicjowania procesu diagnostycznego w sytuacjach, gdy niemożliwe jest zapewnienie dziecku lub uczniowi realnej kontynuacji wsparcia w ramach działań podejmowanych przez przedszkole,

szkołę, placówkę lub ośrodek. Wszczęcie procedury prowadzącej do wydania orzeczenia lub opinii, które ostatecznie nie zostaną przekazane do przedszkola, innej formy wychowania przedszkolnego, szkoły lub ośrodka, skutkuje bowiem wydłużeniem czasu oczekiwania na dokumentację dla dzieci i uczniów rzeczywiście wymagających wsparcia. W przypadku braku decyzji o organizacji kształcenia specjalnego, rodzic albo pełnoletni uczeń mogą podjąć decyzję o rezygnacji ze złożenia wniosku o wydanie orzeczenia.

Projektodawca, odpowiadając na postulaty dotyczące potrzeby wydłużenia terminu rozpatrywania odwołania od orzeczenia przez kuratora oświaty, w § 32 ust. 6 projektu rozporządzenia wprowadził przepis wydłużający termin na rozpatrzenie odwołania przez kuratora do 21 dni. Ponadto doprecyzowano przepis § 32 ust. 6, nakładając na kuratora obowiązek poinformowania wnioskodawcy o terminie rozpatrzenia odwołania. Zmiana ta stanowi odpowiedź na zgłaszane przez rodziców skargi dotyczące braku powiadomień o terminach rozpatrywania odwołań. Wskazane zmiany mają na celu wyeliminowanie wątpliwości interpretacyjnych wynikających z dotychczasowego brzmienia § 7 ust. 4 pkt 1 uchylanego rozporządzenia, który nie precyzował jednoznacznie, czy obowiązek zawiadomienia wnioskodawcy dotyczy również procedury odwoławczej. Proponowane przepisy przyczyniają się tym samym do zwiększenia przejrzystości postępowania oraz realizacji prawa strony do czynnego udziału w sprawie.

W projekcie uregulowano sytuacje przejściowe związane z wdrażaniem nowych przepisów.

Zgodnie z § 33 ust. 1, poradnie, które nie były dotychczas wskazane przez kuratora oświaty na podstawie wcześniej obowiązujących przepisów jako jednostki uprawnione do wydawania orzeczeń i opinii dla dzieci i uczniów niesłyszących, słabosłyszących, niewidomych, słabowidzących i z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, zostały zobowiązane do dostosowania swoich warunków działania do nowych zadań do dnia 1 września 2026 r. Termin ten został przyjęty w celu umożliwienia poradniom odpowiedniego przygotowania kadrowego i organizacyjnego, a także pozyskania i wdrożenia narzędzi diagnostycznych. W § 33 ust. 2 przewidziano możliwość wcześniejszego wydawania orzeczeń i opinii przez zespoły działające w poradniach, które dostosowały wymagania przed 1 września 2026 r. Takie elastyczne rozwiązanie umożliwia poradniom podjęcie nowych obowiązków niezwłocznie po spełnieniu warunków określonych w przepisach.

Przepis § 33 ust. 3 projektu rozporządzenia odnosi się do zapewnienia ciągłości działania poradni psychologiczno-pedagogicznych, które już przed wejściem w życie nowych przepisów zostały wskazane przez kuratora oświaty jako właściwe do wydawania orzeczeń i opinii dla ww. grupy dzieci i uczniów. Zgodnie z ust. 3, poradnie te mogą kontynuować swoją działalność w dotychczasowym zakresie do dnia 31 sierpnia 2026 r., zgodnie z obowiązującymi wcześniej zasadami. Poradnie te, od dnia 1 września 2026 r. wydają orzeczenia i opinie zgodnie z właściwością określoną w § 3 projektu rozporządzenia. Uregulowanie tego aspektu organizacyjnego w przepisach ma na celu jasne przyporządkowanie terytorialne zadań zespołów orzekających działających w poszczególnych poradniach, co ułatwi planowanie i koordynację działań oraz zapewni informację dla rodziców, uczniów i szkół w zakresie dostępu do właściwej poradni.

W § 35 uregulowano zasady dotyczące wniosków o wydanie orzeczeń lub opinii złożonych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia. Wnioski te zachowują ważność i będą rozpatrywane na podstawie dotychczasowych przepisów. Przewodniczący zespołu jest zobowiązany wezwać wnioskodawców do uzupełnienia wniosków o dane, które wprowadza nowe rozporządzenie, w tym oświadczenia dotyczące danych zawartych w § 6 ust. 1 pkt 6 i 11 oraz § 6 ust. 2 pkt 4, i 6 w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie rozporządzenia. Przepis ten zapewnia kontynuację procedur z zachowaniem zasadności wniosków złożonych przed zmianą przepisów, przy jednoczesnym dostosowaniu do nowych wymagań formalnych. W odniesieniu do postępowań, które zostały wszczęte przed dniem wejścia w życie rozporządzenia, w § 35 ust. 2 stwierdza się, że stosuje się przepisy dotychczasowe, co ma na celu zapewnienie stabilności i kontynuacji procedur, które już zostały rozpoczęte. Natomiast w ust. 3 przewiduje się stosowanie przepisu § 31 w odniesieniu do orzeczeń i opinii wydanych na podstawie wniosków rozpatrywanych na podstawie przepisów dotychczasowych, co ma na celu uporządkowanie stosowania nowych przepisów w kontekście wcześniejszych rozstrzygnięć. Zgodnie z ust. 4, orzeczenia i opinie wydane przed dniem wejścia w życie rozporządzenia pozostają w mocy, co zapewnia ciągłość prawną oraz utrzymanie ważności dotychczasowych decyzji. W odniesieniu do odwołań od tych orzeczeń, § 35 ust. 5 stanowi, że stosuje się przepisy dotychczasowe, co pozwala na kontynuację procedury odwoławczej zgodnie z wcześniej obowiązującymi przepisami, nie wprowadzając nowych zasad odwoławczych dla spraw już toczących się.

Regulacja zawarta w § 36 projektu rozporządzenia stanowi, że z dniem wejścia w życie nowego rozporządzenia traci moc rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 2061).

Proponuje się, aby rozporządzenie weszło w życie po upływie 14 dni od dnia jego ogłoszenia, z wyjątkiem przepisów zawartych w § 7 ust. 6 i 7 i § 8, które zaczną obowiązywać od 1 kwietnia 2026 r. Takie rozwiązanie ma na celu zapewnienie odpowiedniego czasu na przygotowanie się przedszkoli, szkół, ośrodków, placówek i poradni do wprowadzanych zmian.

Projektowane rozporządzenie nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597), w związku z tym nie podlega notyfikacji Komisji Europejskiej.

Projektowane rozporządzenie nie jest objęte zakresem regulacji prawa Unii Europejskiej.

Projektowane rozporządzenie nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projektowane rozporządzenie nie ma wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2024 r. poz. 236, z późn. zm.).

Projektowane rozporządzenie nie podlega ocenie w zakresie oceny skutków regulacji w trybie § 32 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2024 r. poz. 806, z późn. zm.).

Odnosząc się do § 12 pkt 1 załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. z 2016 r. poz. 283) należy stwierdzić, że projektowane rozporządzenie uwzględnia regulacje, w stosunku do których nie ma możliwości, aby mogły być podjęte za pomocą alternatywnych środków.